

Handbollens roll i integrationspusslet

Integrering. Detta komplexa och viktiga ämne fungerar många gånger dåligt, eller inte alls i samhället.

Lösningen är ofta idrotten. Där skapas ett rum där alla kan umgås över påhittade gränser.

I Helsingborg och Borlänge finns det goda exempel på det.

Av: Christoffer Ekmark

Få instanser har en sådan viktig roll i samhället som idrottsföreningar.

De flesta göra stora sociala insatser på sina respektive orter, men OV Helsingborg har i fem års tid arbetat på ett annorlunda sätt för att främja stadens integrering. Och på köpet vunnit fördelar de inte anade på förhand.

Så. Vad är då integration – och segregation?

Tja. Det finns wikipediasvar och vanliga generaliseringar.

Men för att ge det ett ansikte kan man ta till sig orden som en rektor för en lågstadieskola i Helsingborg sa:

”Nästan hälften av våra elever i de lägre årskurserna vet inte att det fanns en strand i Helsingborg. Att staden ligger vid havet.”

Lasse Persson är idrottslig ledare för OV Helsingborgs projekt ”Handbollsskola för alla”. Han ser integrationsproblemen nästan dagligen från barnens perspektiv. Många gånger är de omedvetna om problematiken. Omedvetna om möjligheterna – om stranden i staden.

Så låt oss börja i just Helsingborg.

”Handbollsskola för alla” låter som ett vanligt CSR-projekt i en vanlig klubb. Men det är inget vanligt med det över huvud taget, och är heller inget CSR-projekt i ordets mening.

2016 inleddes klubbens egen satsning med fokus på fyra stadsdelar i Helsingborg där samhällsproblem till stor del var just sådana som kan identifieras i miljonprogram i större städer.

Lika lite som barnen med invandrarbakgrund tar sig ut till den närliggande fantastiska naturen och strandpromenadstråken – lika sällan beger sig medelklassen och andra människor i närliggande samhällsklass till Dalhem, Fredriksdal, Drottninghög och Söder för att äta Afghansk mat på lokalkrogen eller handla bönor på torget.

Oftast är den enda bron mellan de båda intilliggande värdarna idrotten. I detta fall handbollen.

Handboll beskrivs många gånger som en villasport. En ridderlig sport som i mycket större utsträckning än andra bollsporter främst utövas av ”vanliga” svenskar.

I Helsingborg försöker OV göra någonting åt det.

Att det finns en potential och en oerhörd tillgång rekryteringsmässigt i de områdena är de flesta överens om. Men hur ska man göra när det råder hallbrist, tidsbrist och kanske även kunskapsbrist för att vinna förtroende i nya kulturella miljöer?

Mats Jacobson (längst ner till höger på bilden intill) är projektledare och jobbar tillsammans med Lasse Persson heltid med vad som fortfarande kallas för projekt.

”Nästan hälften av våra elever i de lägre årskurserna vet inte att det finns en strand i Helsingborg. Att staden ligger vid havet.”

”

– Allt gjordes möjligt genom finansiering från Allmänna Arvsfonden 2016. Men den finansieringen var som alltid i deras fall en engångsinsats som delfinansierade verksamheten i tre år framåt. Nu är vi inne på vårat femte år och har hittat andra lösningar till finansieringen. Skolpersonal, företag och privatpersoner ser att det fungerar. Pengarna kommer från stiftelser och sponsorer som många gånger ser nyttan på nära håll. **Helsingborgs Stad är väl också en medfinansier?**

Mats och Lasse delar en snabb blick som är lätt att läsa av.

– Inte tillräckligt, säger Lasse kort.

Uppenbart är att de båda herrarna har mer att säga om den saken.

Fakta är följande: Helsingborgs Stad bidrar med 18 procent av budgeten. Samtidigt noterar OV Helsingborgs representanter med glädje att det från politiskt håll nyligen beslutats att bygga en dubbelhall mitt i utanförskapsområdet Dalhem/Drottninghög/Fredriksdal. Med den anläggningen bedöms möjligheterna öka kraftigt vad gäller möjligheterna att behålla barnen upp i tonåren och att de integreras i än större utsträckning i det svenska samhället.

Barnen är mellan sju till tio år gamla. Ingen ålder kan tyckas, men då många av dem har redan ”onödigt” höga trösklar för att komma in i samhället utanför den omedelbara närheten.

Lasse är en gammal OV-räv med långt ifrån obetydliga sportsliga meriter. Han började spela i Vikingarna som elvaåring, gjorde tolv A-lagssäsonger och var bland annat med i det lag som vann SM-guld 1981.

– Jag lämnade handbollen för att gå till fotbollen, som min son spelade. Och provade på en del andra saker i livet. Sedan läste jag i tidningen om det här integrationsprojektet inför uppstarten och en kollega på skolan, där jag arbetade som lärare, tyckte att det skulle passa mig perfekt att arbeta med.

– Jag anmälde mitt intresse. Dels för att det handlade om integration, dels för att det handlade om ungdomar och dels för att det handlade om handboll. Jag har arbetat på skolor i olika socioekonomiskt svaga områden och förstod vilka speciella förutsättningar som gäller och hur barnen fungerar

Vad för speciella förutsättningar?

– Det krävs en väldigt lång startsträcka för att att få förtroende.

Lasse kallades till intervju som förste sökande. Sedan blev det inga fler intervjuer. Lasse började jobbet omgående.

Vad är det, tror du, som makthavare, politiker och tjänstemän kanske inte förstår är det kommer till just integrationsfrågor och liknande projekt?

– Att det krävs tid. Det är inte så självklart för en förälder att ta sitt barn till en träning. Det finns en misstänksamhet när man ber dem fylla i ett papper om medlemskap. Sedan har vi språksvårigheter i sig; bara att fylla i en medlemsansökan är det många som behöver hjälp med. Små enkla saker kan vara komplicerade.

Mats Jacobson fyller i:

– I detta fall är det dessutom ingen som vet vad handboll är. Åtminstone var det så i början.

”Handbollsskola för alla – mot utanförskap för integration” är det korta och rappa namnet på projektet – som startade när OV Helsingborgs styrelse diskuterade internt vad klubben kunde göra i utsatta stadsdelar. Klubbens tidigare ordförande Ragnar Lindqvist och företagaren Jonny Karlsson, båda inflyttade i staden, började arbeta med frågan och begav sig med jämna mellanrum ut på gemensamma cykelturer i områdena för att på plats prata med människor och skapa en personlig uppfattning om förutsättningarna.

Det första problemet var som i de flesta andra frågor: pengar. Klubben hade inga andra dåvarande projekt att spinna vidare på utan startade på noll.

– Det gjordes en gedigen projektplan som sedan skickades vidare till bland annat Allmänna Arvsfonden. Redan från början tänktes det stort.

– I ansökan var man tydlig med att det handlade om ett långsiktigt projekt. Arvsfonden godkände en treårig projektplan, vilket är ganska ovanligt i deras fall. Totalt fick vi 4,5 miljoner från dem – utan att de ställde krav på andra medfinansierare. Helsingborgs Stad var inledningsvis mjugg i sin inställning och ifrågasatte om vi som förening verkligen skulle klara av att jobba med de här frågorna. Projektplanen på 20 sidor bestod av två tjänster som skulle jobba i fyra olika utsatta områden. Efter två-tre år var tanken att ha 200 barn med i verksamheten som fokuserade på handboll och läxhjälp.

Ett annat mål som sattes upp var att hälften av de barn och ungdomar som slussades in i verksamheten via skolorna skulle ta steget in i OV Helsingborgs ordinarie verksamhet.

– Det var orealistiskt högt, konstaterar Lasse med facit i hand.

Mats blev projektledare.

– En stor utmaning var att bygga upp allt från grunden. Med en bakgrund som företagare kunde jag marknadsföring och försäljning. Samtidigt var jag matchcoach i ett av lagen och fick Ragnar Lindqvists förtroende.

– Samtidigt var det en stor fördel att vi kunde styra det här projektet själva. Vi fick en frihet och behövde inte uppsöka styrelsen så fort ett beslut behövdes tas, säger Mats.

Ett viss mått av misstänksamhet riktades från de skolor som OV Helsingborg först kom i kontakt med. Därför var Lasse Perssons medverkan central.

– När jag, som själv jobbat på de aktuella skolorna, förklarade att detta var ett seriöst projekt fick vi skolpersonalen med oss.

Projektet handlar dock inte om att ta tid från läroplanen. Snarare från fritidsverksamheten. Det är nämligen först när sista lektionen är över som OV:s projekt kickar in.

– Innan barnen åker hem eller gå på fritids fångar vi in dem direkt. Rektorerna var tydliga med att det var ett måste för att det skulle fungera. Om de går hem kommer de inte tillbaka till skolan den dagen. Därför var det jätteviktigt att få en tid i gymnasalen direkt efter

skoltid – samt att få med alla fritids på det. Lyckligtvis nappade de.

Inledningsvis inriktade sig projektet mot barn i åldrarna sex till nio år. Planen reviderades efterhand till att inrikta sig mot barn i åldrarna sju till tio, även om just den detaljen är flytande.

– I grunden är detta inte ett handbollsprojekt. Det är ett socialt projekt. Handbollen är bara ett verktyg där man lär sig samarbete, kamratskap, att utvecklas i grupp och så vidare. Dessutom är det ett sätt att få barnen att träffa andra vuxna för att lära sig sociala samspel och regelverk, säger Mats.

Min personliga erfarenhet, baserad på en uppväxt i Västra Frölunda i Göteborg, är att det lätt blir en väldigt liten värld. Folk umgås i sitt närmsta kvarter extremt mycket – och att bara ta sig in i centrala Göteborg är extremt ovanligt. Åtminstone var det så för mina klasskamrater som hade föräldrar som inte pratade svenska. Enda sättet ut i en större värld var oftast via föreningarna. Och livsödena blev många gånger betydligt sämre för de som inte valde, eller fick chansen, att komma in i föreningslivet. Känner ni igen den bilden?

– I allra högsta grad. Rent generellt blir samhället mer och mer segregerat. De som har lite får allt mindre. Vissa har ett helt smörgåsbord att välja på. Andra barn har ingenting alls. Nu är vi inte i en situation där vi kan förändra världen, men vi kan ge de här barnen en möjlighet, säger Mats.

Lasse tar upp exemplet med stranden igen.

– Vi har själva varit med om barn som när de kom-

mer till beachhandbollen inte vet om att det finns en strand. Det är ju otroligt sorgligt naturligtvis. De lever, bor och verkar i sitt eget lilla område.

– Klubbens Beachhandbollsturnering är ett bra redskap i att få barnen från de här områdena att upptäcka och förstå sin omvärld på ett nytt sätt. Sedan har vi med vår lovhandboll möjligheten att blanda barn från olika stadsdelar med varandra.

Under intervjun har Lasse varit relativt sammanbiten. Nästan själv lite misstänksam. Men när han får prata om klubbens lovhandboll, alltså en annan del av verksamheten där barn under olika skollov på ett skolår får spela handboll tillsammans, lyser han upp.

– Det är kanske den skönaste känslan som finns är när man ser två unga killar från helt olika områden av stan som byter uppgifter med varandra om sina sociala medier. Sedan kommer en av killarna fram till mig och säger ”Jag har fått tre nya kompisar idag”.

– Då känns all tid som man lägger ner på det här värt det.

Mats:

– Barnen är oftast såpass unga att de inte hunnit tagit till sig de vuxnas fördomar. De är nyfikna på varandra och bryr sig inte om saker som hudfärg.

Lasse:

– Misstänksamheten kommer när man förstör att barnens föräldrar förklarar för dem att vissa områden i staden är osäkra – och att barnen sedan ska träffa andra barn från det området.

Hos barnens öppna sinnen, fria från regisserade

verkligheter, är idrotten eller annan lek ofta det mest populära sättet att komma varandra nära. Just det tar OV Helsingborg tillvara på.

– Bollen är ett häftigt verktyg, säger Mats.

– När vi spelar handboll på skolorna gör vi det utifrån våra egna regler. Som att alla i laget måste ha känt på bollen innan man får lov att skjuta exempelvis – för att skapa samarbeten. I handbollen är konceptet ett annat än i fotbollens värld, där de bästa kan göra soloaktioner och ösa in mål. Och när man jobbar på det sättet över tid, med att bygga lagkänsla i grupper, så berättar barnen för sina småsyskon om det här och då blir de i sin tur nyfikna och får en tidig bild av vad handbollen handlar om. Men, som sagt, då är det viktigt att jobba över tid, säger Lasse.

En annan personlig reflektion. När barn, ungdomar, men framför allt vuxna, i områden som är segregerade förväntas delta i någonting som benämns som projekt – så väcks det en motståndskraft. De vill inte vara en del av ett ”projekt”. Har ni märkt av samma sak?

Mats:

– Jag har träffat forskare i olika sammanhang som alla säger samma sak. Ordet ”projekt” är som ett rött skynke. Det är projekt hit och dit och alla är tillfälliga. Många människor i utanförorden är extremt trötta på projekt. Vi kallar dock fortfarande det vi gör för projekt och det måste vi göra för vi kan bara fortsätta så länge det finns pengar. Men behovet kommer aldrig att ta slut och klubbens ambition är att fortsätta.

– Detta är inte ett projekt för barnen, utan mer för att skapa en livsstil för dem, säger Lasse.

Konceptet med läxhjälp har drabbats hårt under pandemitiden. Det bygger på volontärsverksamhet där deltagarna är pensionärer eller medarbetare på olika företag som riktar sin arbetskraft till att hjälpa barn med läxor direkt efter skolan.

– Vi har sett till att komma till barnen direkt efter skolans slut. De ska inte behöva ta sig någonstans, utan vi tar oss till deras miljö, säger Mats.

– Läxhjälp är en häftig process. För dels har vi själva läxhjälp och de praktiska frågorna i det momentet, men vi har också det sociala samspelet mellan olika generationer och kulturer. Många av barnen i de här skolorna har stor och sund respekt för äldre personer. Det skapas väldigt häftiga relationer. Idag har vi sex skolor som vi samarbetar med, i samma ålderskategori, sju till tio år, där varje volontär hjälper två-tre barn med läxorna.

Mats:

– Många av barnen pratar endast svenska i skolan och ett annat språk i hemmet och på fritiden. Därför är det otroligt givande ur det perspektivet att barnen får hjälp på svenska att läsa, skriva, räkna och så vidare. Skolorna arbetar redan bra med att utveckla läsförståelsen, men det är många gånger svårt att hinna med 25 elever på lektionerna där många behöver hjälp. Vi kanske har åtta-tio elever på läxhjälpstunderna med två-tre personer som resurser. Samspelet på de lektionerna är magiskt att bevittna.

Att placera en åttaårig somalier med en 75-årig svensk dam för att läsa böcker är väldigt långt från den kärnverksamhet en idrottsförening normalt sett utgår från. Hur ser ni på det?

Mats ställer en intressant motfråga:

– Vad ska en idrottsförening göra? Jag tror att man som förening har ett visst ansvar för att göra samhället så bra som möjligt. Jag skulle vilja säga att föreningarna tjänar på att jobba på det här sättet.

Hur då?

– Dels genom att man kan rekrytera barn till idrotten som annars aldrig hade varit aktuella. Inga, eller ytterst få, av barnen i våra projekt hade hittat till handbollen själva.

Med fem år på nacken – hur många av de här sju- till tioåringarna som ni fångar upp blir handbollsspelare?

– Steget att få dem till att spela handboll klubben är större än vad de flesta först trodde, säger Lasse.

Idag är 300 barn igång i veckoverksamheten, med handboll och verksamhet i skolorna.

– Realistiskt är att 15-20 procent av dessa börjar spela handboll i klubben.

Lasse:

– När vi förra veckan hade en pojkar 09-träning så hade en tredjedel, fem av femton i laget, en bakgrund från vårt projekt på skolorna. Så just nu har vi ändå ganska bra siffror.

Påverkar det viljan att satsa vidare på projektet?

– Nja, det handlar inte om att klubben har ett behov av fler ungdomsspelare. Syftet är fortfarande att ge

barnen en bättre uppväxt, säger Mats och tillägger:

– Även om det är fokus på handbollsträning och läxhjälp så har det tillkommit en organisk form av mervärde. En möjlighet som dykt upp är just läxhjälp från företag som ställer upp med personal på arbetstid. Det hade vi aldrig förutspått, men är i praktiken en viktig beståndsdel som bygger broar mellan människor. Vi har tre företag som jobbar så och det kan ju vara ett alternativ om man inte vill eller kan gå in med pengar. **Hur har det annars fungerat med att få ihop volontärer till läxhjälp?**

– Det har varit ganska svårt. Många seniorer har sysselsättningsproblem, men det är ändå trögt att få med dem på detta.

Är det ett exempel på omvänd segregation? Svenskar som inte vill eller vågar knyta band med delar av samhället där andra kulturer dominerar?

– Ja, så är det ju. Många läser i tidningar och skapar sig en viss bild – och många av oss lever i geografiska bubblor.

Lasse:

– En annan positiv effekt som vi kunnat se är att klubben genom detta projekt kunnat rekrytera nya ledare. De ledare som är med på handbollslektionerna på skolorna är nästan uteslutande personer som går på stadens handbollsgymnasium. De tar en första ledarroll där och spinner vidare på den tråden i föreningen. Det gör att vi kan behålla närheten mellan barnen och ledarna i projektet när vi även genomför lovhandbollen eller den vanliga handbollsträningen.

Den effekten hade vi inte räknat med - och det skapar ju en trygghet framför allt för barnen. Idag har vi åtta ledare från handbollsgymnasiet som fortsatt med ledarroller i föreningsverksamheten efter att ha provat på det i skolorna – och ledarbristen är generell väldigt tuff att hantera.

Vad kostar det för de barn som vill börja spela handboll? En del föreningar, främst inom fotboll, som arbetar med integrationsprojekt beskriver att medlemsavgiften är en hög tröskel att komma över?

– Der är ofta första frågan vi får, säger Mats som känner igen problemet.

– Vi har kämpat väldigt hårt internt kring den frågan och har idag en sponsor som går in och tar den kostnaden så barnen inte behöver betala någonting.

Lasse:

– Vi räknade ut vad det kostar att spela handboll ett år i ett vanligt OV-lag som åker på turneringar och så vidare. Vi kom fram till att det landar på mellan 5000 och 7500 kronor. Har man då tre stycken barn som ska spela handboll så blir det mycket pengar i slutändan. Men visst, det är en tuff uppgift för en ensamstående förälder att få ihop sådana bitar, säger Lasse och ger ett konkret exempel:

– Vi hade en tjej, den bästa jag sett för att vara i årskurs ett och två. Jag förklarade för mamman att hennes dotter borde spela handboll i OV:s ordinarie verksamhet. ”Jättebra. Det tycker jag också. Men tar du hand om hennes småsyskon när hon är på träning? Eller när jag ska ta henne till träningen?”

ORDIC
LLNESS

19

NORD
WELLN

GRÖNSAKS
HUSET
1986

ikea
OF ELEDA GROUP

Lasse lyfte därmed fram en familjesituation som sällan finns i svenska familjer.

– Vi har flera andra tragiska exempel där barn som har det tufft i vardagen men hittar handbollen som en positiv plats ändå måste ta hand om sin familj i hemmet. I ett fall hade mamman psykiska problem och flickan fick bli mamma till sin egen mamma.

Upplever ni att det finns ett visst politiskt motstånd till att jobba med integrationsfrågor?

– Det finns garanterat ett visst motstånd, även om vi inte fått höra det ansikte mot ansikte. Sådant taggar ju bara oss ännu mer, säger Mats.

Lasse försökarsammanfatta:

– Det viktigaste i det här projektet är inte att fixa handbollsspelare; utan att hjälpa människor. Ju längre du är med i en förening, desto bättre förutsättningar i livet har du. Jag vet, för jag har haft elever i skolan som valt andra vägar - och som tragiskt nog inte lever idag.

– När vi går in för det här försöker vi få pojarna och flickorna att ta hand om varandra. Det är när de gör det som de stora vinsterna görs. Det låter kanske basic att tvätta bort knuffar och svordomar, men det är där man får börja.

– Vi har fler tjejer från stadsdelen Dalhem som varit i "riskzonen" för att hamna i dåliga miljöer. Du vet, på Dalhem måste man spela en roll. Annars körs man över. Vi vänjer av dem saker som att man måste spela tuff eller svära eller vad det nu kan handla om och skolpersonalen vittnar om att många tjejer gör stora sociala framsteg.

Grabbarna då?

– Där är det lite svårare att applicera sociala normer och värderingar. Vi får dem dit vi vill, men det tar lite längre tid, säger Lasse.

Mats:

– Från början var det många som trodde att det skulle vara väldigt svårt för oss att få in tjejer i projektet över huvud taget, men det var inga större problem - bara ännu en fördom som inte stämde överens med verklighet. Idag är det 50 procent killar och 50 procent tjejer.

Åtta-nio-åringarna som påbörjade det här projektet är nu 14-15 år. Ida Rashid (född 2007, bilden till vänster) har varit med hela vägen.

– Hon var först in i projektet, hon gick med i OV, fick nya kompisar och hennes föräldrar värderade gemenskapen och blev en del av föräldrargänget som ställer upp vid olika arrangemang, säger Lasse med ett stort leende.

Idas båda föräldrar kommer från Irak, men själv är hon född i Sverige och talar med en lätt touch av "akademisk skånska". Handbollen har börjat ta allt större plats i hennes liv.

– Jag är uppväxt på Dalhem och har gått på Anneroskolan. Handbollen upptäckte jag som åttaåring; när fritids hade aktiviteter och en av dessa var handboll.

Där träffade jag Lasse. Jag kommer ihåg att vi tränade på passningar och bollteknik.

När man är åtta år brukar man vilja testa på alla sporter som finns? Vad fick dig att fastna för handbollen?

– Ja, jag har testat fotboll, dans och annat. Men handbollen var lättillgänglig. Man gick dit varje dag direkt efter fritids och sedan blev det naturligt att börja spela i en klubb.

– Inledningsvis brydde jag mig inte om att det inte var så många andra tjejer som spelade. Jag testade handboll hemma och tränade med pappa. Mina föräldrar var väldigt engagerade och kom dessutom tillsammans med min lillebror till träningarna och tittade ibland. Någon gång när jag var trött efter skolan och inte ville gå till träningen av den anledningen tog min mamma mobilen ur min hand och nästan tvingade mig till träningen.

– Idag är jag jättetacksam för det såklart, men jag tror, eller vet, att det inte det är så många andra som har sådana föräldrar.

Hur var det att gå i skolan på Dalhem?

– Generellt sett var det roligt. Även om det var stökigt. Man hade ingen arbetsro och jobbade inte alls på lektionerna. Jag försökte fokusera, men det är svårt när många inte vill.

Beskriv Dalhem?

– Det mycket rykten om att det är ett kriminellt område eftersom det finns en osäkerhet. Bilar sprängs icland och det är mycket poliser runtomkring. Men jag trivs bra där tillsammans med mina föräldrar och vänner. Dock går jag inte ut så ofta på kvällar.

Har folk generellt en felaktig, kanske för negativ, uppfattning om Dalhem?

– Ja, det tycker jag.

Inför årskurs sex bytte Ida skola. På privatskolan Peter Sven-skolan som har ett samarbete med OV Helsingborg spelas det handboll på lektionstid två gånger i veckan

– Jag ville pröva någonting nytt. Dessutom känner jag mig tryggare i den miljön och det var stor skillnad på mycket. Alla var tysta på lektionerna. När jag berättar om det för mina gamla kompisar som går kvar på skolan i Dalhem skojar de bort saken och säger att de föredrar en stökig miljö, men jag tror att de kommer att ångra sig när det blir dags att välja gymnasium. Man vill ju fokusera på studierna för att få ett jobb när man blir äldre.

Vad drömmer du om med din handboll?

– Jag vill satsa på den så mycket det går. Det hade varit häftigt att komma med i landslaget och spela EM, VM och kanske OS. Jag är vänsternia och gillar att skjuta.

Har du några förebilder?

– Mikaela Mässing. När jag fick en skoluppgift att göra en powerpoint-presentation om en spelare fick jag göra det om henne. Hon verkar cool. ■